

Sverigedemokraterna

En retorisk studie

Daniel Larsson

Abstract

The Sweden democrats are a political party that has had a time of success during the last year. However many people believe them to be a racist party, in contrast to how they view themselves and their political message. How is it possible that the views of the same party differ to this extent, it seems to be a large ambiguity in their message. Rhetoric is a tool that everybody uses in some way or another and can be crucial to how a political party is perceived by people. Can therefore the use of rhetoric be a factor that has contributed to the different perception of the party and if so, in which way?

With the help of theories such as semiotics, classical rhetoric and anti-establishment strategy, different texts, such as motions, and pictures published by the Sweden democrats can be analyzed to find ways they use rhetoric.

In the analysis it was obvious that they used rhetoric, even though the rhetorical quality differed between the leading persons in the party and the people who represented the Sweden democrats in the local government. However it seems that they have, to some extent, managed to shape or design their own kind of rhetoric.

Nyckelord: Sverigedemokraterna, ambiguitet, retorik, semiotik, anti-etablissemangsstrategin.

68 011 tecken

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Syfte och Frågeställning	2
1.2	Teori	2
1.3	Material	2
1.4	Metod	3
2	Semiotik och klassisk retorik.....	5
2.1	Definition av retorik	5
2.2	Semiotik	6
2.3	Klassisk retorik.....	7
2.3.1	Ethos, Pathos och Logos	7
2.3.2	De fem retoriska delarna	7
2.3.3	Dispositionens konst	8
2.3.4	Värdeladdade ord	9
2.4	Anti-etablissemangsstrategin	10
3	Sverigedemokraternas retorik.....	11
3.1	SD:s användning av klassisk retorik	11
3.1.1	Jimmie Åkessons blogg om Göran Persson	11
3.1.2	Motion till Karlskrona kommunfullmäktige	13
3.1.3	Blogg från SD:s hemsida.....	15
3.1.4	Motion till Lomma-Bjärreds kommun	16
3.1.5	Användningen av värdeladdade ord.....	18
3.2	Retoriken i bilder.....	19
3.2.1	Sverigedemokraternas förändring av partisymbolen.....	20
3.2.2	Bilder publicerade av Sverigedemokraterna	21
3.2.3	Ethos, pathos och logos i bild 3.....	22
3.3	Anti-etablissemangsstrategin i texter	23
4	Avslutande diskussion	25
5	Referenser.....	27
5.1	Primärmaterial.....	27

1 Introduktion

Som politiker är det viktigt att presentera sina åsikter och att argumentera för dem med mål att försöka övertyga motparten. Det finns många olika sätt att göra det på, men retoriken har ofta spelat en avgörande roll i processen att övertyga. Det är en konst som har studerats sedan antikens Grekland och haft betydelse i många betydande situationer i världspolitiken. De flesta känner igen Martin Luther Kings kända och skickligt retoriska tal *I have a dream* som hade en avgörande betydelse i hans försök att nå ut med sin vision om ett jämlikare USA. Det kan bara spekuleras i vad den marschen hade haft för symbolisk betydelse för kampen utan Martin Luther Kings magiska tal, men många hade nog påstått att talet var ett fundament för den fortsatta kampen. Winston Churchill anses också vara en stor retoriker, främst för hans motiverande och övertygande tal till den brittiska befolkningen om att fortsätta sin kamp mot Hitlers Tyskland under andra världskriget.

På så sätt har de ord politiker sagt och hur dessa har formulerats kunnat spela en avgörande betydelse i olika situationer, om det så har handlat om världshändelser i form av världskrig eller debatter i kommunfullmäktige. Retoriken och dess utövare har alltid haft som främsta mål att få sina åhörare att inta en bestämd uppfattning och se saken på samma sätt som avsändaren syftar på i sitt tal eller presentation. Retorikens alla olika knep kan ses användas dagligen av i stort sett alla människor, säljare som politiker, eftersom det ger säljaren fördelar om kunden betraktar köpet av t.ex. bilen på samma sätt som säljaren försöker framställa det.

Politiker kan ofta uppfattas som luddiga när de svarar på frågor rörande olika politiska situationer, men någonstans måste de också skilja sig från mängden och säga vad de har för åsikter. För icke etablerade partier är det ännu viktigare att vara klara med vad de står för, eftersom de är tvungna att snabbt positionera sig för väljarna. De senaste åren har partier som junilistan, som var emot EU, och feministiskt initiativ (FI), som var en förespråkare för feminism, kommit fram i politiken och tydligt klargjort sin politiska ståndpunkt. Ett annat relativt nytt parti som är på stark frammarsch i den svenska politiken är Sverigedemokraterna (SD), som under mars 2007 hade opinionssiffror över 4 procent. De anklagas ofta av etablerade politiker för att vara rasistiska och även av allmänheten uppfattas de som främlingsfientliga. De själva säger att de har blivit missförstådda och absolut inte är rasister, vilket är en beskrivning de inte vill förknippas med då det skulle skrämja en del väljare. Det som är intressant för denna uppsats är inte om de är rasistiska eller inte, utan hur de kan uppfattas på så olika sätt. Finns det tydliga belägg för att Sverigedemokraternas politiska budskap är format av retoriska medel och därför kan uppfattas på ett tvetydigt sätt?

1.1 Syfte och Frågeställning

Uppsatsens syfte är att spegla hur Sverigedemokraterna yttrar sig, d.v.s. på vilket sätt de använder retoriken för att förmedla sitt budskap. Analysen bidrar till kunskapen om hur ett tvetydigt parti av detta slag ska kunna bemötas i t.ex. en debattsituation, där kännedom om argumentens struktur och disponering av texter kan vara av värde.

Retorik är något alla använder på ett eller annat sätt, mer eller mindre. Då kan det vara intressant att undersöka om och i så fall hur Sverigedemokraterna utnyttjar den retoriska konsten. Den ambiguitet som uppenbarligen finns i deras politik finns av någon anledning och skapar frågor kring partiets verkliga natur. Vad är det i deras framställning av verkligheten som kan uppfattas på olika sätt, är det deras formuleringar och val av ord genom retoriken som gör att människor får en tvetydig bild av partiet? Kan det vara med hjälp av retoriken Sverigedemokraterna vunnit framgång, genom att framställa sig mer rumsrent för att lyckas rekrytera eller mobilisera väljare som på grund av retoriken anser att partiet är mer attraktivt? Detta leder fram till frågeställningen för uppsatsen: på vilket sätt använder sig Sverigedemokraterna av retoriken i formuleringen av sina åsikter?

1.2 Teori

Det politiska språket kan studeras på olika sätt, därför kommer jag att använda flera olika teorier. Det är huvudsakligen tre teorier; semiotiken, den klassiska retoriken och anti-etablissemangsstrategin, som kommer att ligga i fokus för uppsatsen. Av den klassiska retoriken kommer främst dispositionen av en text och betydelsen av enskilda ord att ha betydelse för uppsatsen. Med tanke på att det är ett politiskt parti som ligger till grund för studien, finns det också anledning att komplettera teorierna med en mer politiskt orienterad teori, d.v.s. anti-etablissemangsstrategin, som har en betydande vikt i analysen och kommer att beröras i flera av delarna.

1.3 Material

Materialet är anpassat till undersökningen som syftar till att analysera Sverigedemokraternas retorik. Lämpligt är då att materialet är producerat av dem själva, vilket är det primärmaterial som jag kommer att använda. Deras hemsida erbjuder olika bloggar av ledande personer i partiet. Materialet består också av motioner som lämnats in av partiet till kommunfullmäktige främst i Skåne och Blekinge, men också från Gävle kommun.

De texter som används i analysen har valts ut på grunder att de ska vara representativa för Sverigedemokraterna. De texter som har studerats är skrivna av ledande personer i partiet eller av politiker som företräder SD i kommunfullmäktige, och är skrivna under den senaste tidens framgångar partiet har åtnjutit, främst i valet 2006 och fram till uppsatsens författande. I materialet som har studerats ingår 57 motioner, 16 bloggar, valmanifestet från 2006 och 6 pressmeddelande från deras hemsida, detta resulterar i sammanlagt 79 texter. Efter att ha läst igenom dessa är tanken att använda de texter som berör betydelsefulla delar av deras politiska åsikter, t.ex. invandringen, en politisk sakfråga som SD ofta återkommer till, samt kritiken av det politiska etablissemanget. Av de 79 texter som lästes användes 13 som underlag för att mer ingående studera och exemplifiera nyttjandet av retoriken i deras formuleringar, resultatet av studien visas i kapitel 3.

Textens längd har en viss betydelse då det i vissa avseende kan underlätta för analysen, t.ex. kan textens struktur vara mer tydlig. Men det har dock ingen avgörande betydelse, eftersom dessa texter är politiska, d.v.s. är skrivna av en anledning och oavsett längd bär de med sig ett budskap. För att nå ut med sitt budskap bör texten formuleras på ett sätt som förmedlar och övertygar läsaren på bästa sätt, vilket sker genom retorik. På så sätt borde även mindre texter vara formade av den retoriska konsten och analyseras under samma förutsättningar som större texter. Skillnaden mellan olika texter som används i uppsatsen; motioner och bloggar, kan också poängteras. En motion är strukturerad på ett speciellt sätt, där t.ex. yrkandet kommer sist, vilket skiljer sig från en bloggtext. Till skillnad från en motion sker skrivandet av en blogg under större frihet, dels strukturmässigt dels sättet författarna väljer att uttrycka sig på. På så sätt går det att hävda att det finns ett större nyttjande av retorik i bloggar än i motioner, därför finns det anledning att tro att bloggar har en större betydelse i undersökandet av retorik. Men motioner spelar också en betydande roll i framförandet av partiets åsikter och de är därmed inte fria från retorik, följaktligen är de också nödvändiga att studera i syfte att finna tecken på retorisk användning. Även om det går att utmärka en mindre skillnad i strukturen mellan motioner och bloggar finns det inget som tyder på att det skulle göra någon avgörande skillnad i analysen.

1.4 Metod

Det lämpligaste tillvägagångssättet för uppsatsen är en fallstudie, skälet är att studien berör ett parti och dess utnyttjande av retoriken. För fortsatta studier skulle en komparativ studie kunna vara en möjlighet, då det redan finns ett visst material om ämnet. Denna uppsats får på så sätt agera som en grund för fortsatta studier inom ämnet, då det inte finns någon liknande studie om Sverigedemokraternas retorik. Det är därför inte lämpligt att i denna uppsats analysera t.ex. två partier, på grund av mängden material som hade behövts redovisas i uppsatsen, vars längd är begränsad. Förslagsvis skulle SD:s retorik

kunnat jämföras med ett annat mindre parti eller ett etablerat riksdagsparti, eller möjligtvis skulle en jämförande studie av SD ur ett tidsperspektiv kunna göras.

Inom dessa ramar gjordes en retorisk analys av Sverigedemokraternas publicerade material. Ett tydligt ramverk bestående av klassisk retorik och semiotik är en förutsättning och givetvis grunden för analysen, det innebär också att det möjliggörs för tolkningar som till viss del baseras på författarens egna kunskaper om texters och bilders betydelse.

Tillvägagångssättet som används för att analysera bilderna är inledningsvis en beskrivning av bilden, därefter en diskussion angående symboliken och en utveckling av de associationer bilden föder samt de intentioner bildskaparen har haft med bilden (Nordström 1986: 44).

2 Semiotik och klassisk retorik

Resonemanget som ligger till grund för valet av teori är ”i analys av politisk retorik är det ofta inte så intressant att undersöka sanningsinnehållet i ett faktapåstående, som att se hur sådana faktapåstående fungerar och används i den politiska situationen”. På så sätt agerar inte människor utifrån hur världen är, utan hur de tror den är. Det som leder fram till politisk handling sker eftersom man klarar av att förmedla den verklighetsbild som man själv skapat bl.a. genom retoriken (Heradstveit & Björge 1996: 13). För att finna teoretiska verktyg som kan vara användbara vid analysen av politisk retorik, används två olika utgångspunkter. Anledningen till valet och användningen av de två olika perspektiven är att undvika en begränsning i analysen av frågeställningen. De två teorivalen är baserade på två olika tankesätt. Det första är semiotiken som ska ge en överblick av de ramar analysen ska innefatta, men den kommer inte att appliceras konkret på någon text. Den ger däremot möjligheten att analysera bilder och symboler.

Det andra tankesättet är den klassiska retoriken, vilket innebär ett mindre perspektiv som syftar till att få förståelse för enskilda ord och meningar, samt delar av en text och dess struktur. Den klassiska retoriken är främst refererad i samband med tal, men appliceringen av teorierna kommer att ske på ett nedskrivit material, vilket gör det omöjligt att analysera delar av den klassiska retoriken som t.ex. talarens agerande.

Till att börja med kan det dock vara lämpligt att stipulera en definition av retorik.

2.1 Definition av retorik

Retorik har ett betydligt större djup än att bara förklaras som värtalighet, vilket ger en snäv och ofullständig bild av fenomenet. I denna uppsats kommer definitionen av retorik vara i enlighet med Aristoteles och den klassiska retorikens omfattande syn, ”retorik är konsten att vad det än gäller finna det som är bäst ägnat att övertyga” (Johannesson 1998: 12). Fortsättningsvis kan en sådan förklaring ge upphov till frågetecken, med tanke på dess omfattning. Otydligheten i förklaringen av ämnesområdet innebär att definitionen behöver preciseras. I Anders Sigrells retoriska studie omnämns en artikel av José Ramírez, som diskuterar hur varje mänsklig handling kräver en rationell aktivitet som innebär att uppfatta situationen, beskriva problemet på rätt sätt, därefter överväga vad man vill göra och föreslå det lämpligaste sättet att göra det. Denna konst att värdera,

bedöma och överväga i tanke och tal, att finna det lämpliga begreppet och det för varje situation rätta uttrycket, är vad retorik innebär (Sigrell 2001: 56).

I den aktuella undersökningen syftar retorikens omfattning inte till tal, som vetenskapen är mest förknippad med, utan främst till texter och bilder. Detta innebär att omfattningen av retoriken inkluderar alla typer av publikationer, och analysen kommer naturligtvis att fokusera på valda delar av allt utgivet material. Att hävda att retoriken är så omfattande som Aristoteles beskriver, är inte en helt ovanlig hållning bland retoriker, vilket avslutningsvis också kommer att vara den definitionen som uppsatsen kommer att byggas på.

2.2 Semiotik

Semiotiken är en kommunikationsteori som även kallas semiologi. Teorin behandlar hur vi kan kommunicera meningsfullt genom tecken. Teorin har sin grund i att om vi ska kunna förstå varandra måste det finnas en kulturell kod som gör att ett uttryck kan kopplas samman med en specifik betydelse av innehållet. Språket kan anses vara det viktigaste teckensystemet, även om det finns andra sätt att kommunicera. Användningen av kroppsspråk och bilder inom reklam eller politik, är bara några exempel.

I enlighet med Heradstveit & Björgos perspektiv kommer inte teorin framställas till fullo, eftersom det inte tjänar något större syfte då teorin är allmän och i uppsatsen fungerar som en metateori. Det är desto viktigare hur författarna använder teorin, vilket är för att göra det möjligt att se ”hur betydelse etableras och kommuniceras i politiska processer” (1996: 15). Med detta resonemang syftar de på att politik främst handlar om att *etablera betydelse*. Det innebär inte bara att skapa en opinion, utan även att betydelseskapandet går ut på att tolka in händelser i bestämda betydelseramar. Heradstveit & Björgo anser att vi etablerar betydelse när vi klarar av att placera in okända fenomen och händelser i kända sammanhang.

Teorins främsta uppgift är att agera som teoretiskt ramverk, d.v.s. fastställa omfattningen av vad det är som ska analyseras. Med tanke på teorins breda perspektiv ges det möjlighet att analysera texter såväl som bilder utifrån retoriska verktyg. Anledningen till val av teori är framför allt att befästa den breda definitionen av retorik, som på så sätt ger möjlighet att analysera även bilder.

Den danske professorn Sören Kjörup nämner ett för bildanalysen intressant exempel: ”Om jag säger om hästen Lotta att den har horn och en lång, slät svans har jag då karakteriserat Lotta fel eller har jag gett en riktig karakteristik av en eller annan ko?” (2004: 63). Kjörup menar att han naturligtvis har beskrivit henne fel.

Exemplet tolkas, som i fallet med Sverigedemokraterna, som att den språkliga retoriken och de bilder som publiceras t.ex. partisymbolen måste överensstämma, för att inte verka motsägande.

2.3 Klassisk retorik

I denna teoridel kommer fokus att ligga på den klassiska retoriken och sättet den studeras. Tanken här är att ge ett underlag till en studie som syftar till ett smalare och precisare perspektiv, d.v.s. att fokus ligger på delar av texter och enskilda ord, samt kända delar inom den klassiska retoriken.

2.3.1 Ethos, Pathos och Logos

Enligt den klassiska retoriken finns det vissa regler eller normer som kan användas för att analysera eller konstruera en text. *Logos*, *pathos* och *ethos* är väl kända termer och är vitala för att förstå retorikens kärna och uppbyggnad. Talarens förmåga att övertyga och övertala beror delvis på den argumentation som används, *logos*, eftersom bristen på bra argument gör det svårt att övertyga åhörarna. Men det behövs ofta mer för att övertyga, genom att åkalla sympatier försöker talaren väcka känslor hos publiken genom en emotionellt laddad framställning. Detta kallas *pathos* vilket lever kvar i dagens språk och syftar på något med stark känsla eller lidelse. *Ethos* är en benämning på det sätt talaren försöker vinna åhörarnas förtroende genom sin karaktär och personlighet (Johannesson 1998: 18 ff.). I politisk retorik har denna del av förtroendeskapandet en större och betydande roll (Hägg 1998: 58).

Dessa tre begrepp kommer att användas vid analys av bilder, men deras betydelse kommer att vara densamma. Det kan dock vara lämpligt att upprepa dem i ett sammanhang av bilder. *Ethos* handlar om att bilden som framställs ska vara trovärdig. Användningen av *logos* syftar till att vädja till människors förnuft, det syftar till att betraktaren ska bedöma och se själv. Genom att presentera fakta i form av siffror och statistik, låter man läsaren dra sina egna slutsatser. *Pathos* handlar om att väcka känslor, det kan handla om fruktan eller hopp och hänger samman med de mänskliga behoven, då bilderna erbjuder en lösning på en hotfull situation. Detta används ofta i reklam och politik (Carlsson och Koppfeldt 2001: 67-77).

2.3.2 De fem retoriska delarna

I den klassiska retoriken är talet uppdelat i fem delar, som anses vara lika betydelsefulla. I analysen kommer inte alla delar att ha en betydelse, eftersom vissa delar uppenbart berör tal, vilket inte kommer att ingå i analysen.

Inventio handlar om de olika argumenten talaren måste samla för att kunna stödja sin tes. Att kunna utforma ett tal eller en text så att man stegvis leder åhörarna till en viss kunskap och bestämd övertygelse kallas *dispositio*. Enligt den svenske professorn i retorik Kurt Johannesson bygger denna del enbart på psykologiska observationer och erfarenheter. Alla skickliga retoriker vet att det är essentiellt att först vinna åhörarnas förtroende och förbereda dem mentalt, innan

talaren eller författaren presenterar den tes som är kontroversiell och väcker motstånd. När denna del är avklarad måste det framläggas klara och övertygande argument för att talaren är den person som erbjuder den enda och oundvikliga lösningen på den problemformulering som han presenterat.

Elocutio kan översättas till ”den sköna stilen” och anses vara den svåraste av delarna i retoriken, eftersom den förutsätter en stor mängd elegans och konstnärskap. *Memoria* syftar på den speciella kraft talet får om talaren har lärt sig det utantill. *Actio* visar på hur budskapet kan förstärkas på en mängd olika sätt genom ögonens, kroppens och händernas vältalighet (Johannesson 1998: 68, 144, 210).

Av dessa fem delar är det enbart *dispositio* som har betydelse i analysen, även om det här ansågs bäst att återge teorin i sin helhet, då betydelsen av *dispositio* framkommer tydligare. Av mer pragmatiska skäl är det också den del som har bäst förutsättningar att användas som underlag för att analysera texter.

2.3.3 Dispositionens konst

I föregående avsnitt nämndes dispositionens betydelse och därför behövs denna del undersökas ytterligare. För att talare och författare skulle vinna åhörarnas eller läsarnas intresse och förtroende och till sist inetsa en viss övertygelse, utgick de ifrån en modell för det ideala talet bestående av fem delar; *exordium*, *narratio*, *propositio*, *argumentatio* och *conclusio*.

Till att börja med anses talets inledning vara av yttersta vikt och kallas enligt den antika teorin för *exordium*. Dess främsta uppgifter är att vinna publikens intresse och välvilja, *captatio benevolentiae*, så att de vill fortsätta lyssna, samt att förbereda dem på kommande tankar och känslor. Denna välvilja borde under talets gång utvecklas till ett djupt förtroende (Johannesson 1998: 65 f.). Det finns två olika metoder att använda för att uppnå detta, den subtila, *insinuatio* och den rättframme, *principio*. Valet av metod är beroende på förutsättningarna, om man har starkt utgångsläge använder man *principio*-metoden, vilket innebär att man öppet kan tala om det specifika ämne som man har tänkt diskutera (Hägg 1998: 22). I den korta inledningen och oavsett fortsättning måste talaren framträda blygsamt, *humiliatio*, som är en viktig och svår balansgång (Johannesson 1998: 65 f.).

Efter inledningen, *exordium*, kommer *narratio* som är en berättelse som ska vara klar och tydlig, så att åhörarna anser sig ha tagit del av all fakta berörande ämnet. Berättelsen behöver inte nödvändigtvis vara sann, men den ska dock upplevas som sannolik, så att talarens verklighetsbild uppenbaras. *Narratio*-delen ska också vara kort, eftersom det gäller att hålla publikens intresse vid liv, vilket kan vara svårt vid en alltför lång och ordrik redogörelse. Meningen med denna del är främst att övertyga åhörarna om talarens ärlighet och kärlek för sanningen. Det ska verka som att debattören enbart lägger fram korrekta fakta så publiken kan bilda sig en egen uppfattning om fallet. Det kan också vara lämpligt att plantera

små ”frön” som ska gro i deras medvetande för den kommande slutpläderingen. Men även här är det viktigt att bygga vidare på deras intresse och välvilja och på samma gång osynligt manövrera deras tankar och känslor åt en viss riktning. Kurt Johannesson liknar talets början vid en trappa. För att åskådarna ska vilja gå upp för trappan, spelar de tre första trappstegen; intresse, välvilja och förtroende en stor roll. Inte förrän efter det tredje trappsteget kan man föra fram sin tes eller påstående.

Propositio som är tesen eller yrkandet, kan också utformas som en *partitio*, vilket var en uppdelning av frågan som skulle behandlas och gav en disposition av det återstående talet.

Talets huvuddel bestod av *argumentatio* som borde bestå av två beståndsdelar, dels där tesen bekräftades, *probatio*, dels ett motbevisande eller vederläggande av tidigare eller kommande bestridanden, *refutatio*. Att inte uppmärksamma kritiken kunde få talaren att verka försvarslös. En skicklig retoriker kunde få kritiken att framstå som motsägende, grundlös eller absurd, vilket fick motståndarna att framstå som ovärdig (Johannesson 1998: 66-68).

Det spelar också roll i vilken ordning talaren eller författaren framför sina argument. Till att börja med är det lämpligt att börja med ett relativt starkt argument för att väcka intresse och demonstrera att talaren har något att påtala. Därefter kan argumenten bli svagare, bara för att åter bli starka då det avslutningsvis är lägligt att använda det starkaste. Göran Hägg hävdar också att varje argument är bättre än inget argument alls, även om det är helt hopplöst skadar det inte att försöka. Det är ofta så att publiken i vilket fall som helst sympatiserar med förslaget, men de behöver bara en motivering för sig själva att köpa resonemanget (Hägg 1998: 59-61).

Avslutningen bestod av *conclusio*, där författaren eller talaren borde sammanfatta de viktigaste argumenten. Publiken har bara sitt minne att lita på, och på så sätt borde talaren göra en sista kraftfull vädjan till dem i huvudärendet, av den orsaken att det är ett kritiskt ögonblick. Det är i detta skede det avgörs huruvida han har övertygat dem att acceptera yrkandet eller trots sina ansträngningar har gjort dem i värsta fall fientliga mot talaren (Johannesson 1998: 68).

2.3.4 Värdeladdade ord

I undervisning av hur satsers yttre form kunde förändras använde retorikerna en enda sats som de lät sina elever variera. I en av den tidens stora läroböcker, *De Copia*, visade Erasmus prov på konsten genom att variera frasen ”Ditt brev har behagat mig” på över hundra olika sätt. Det finns två grundprinciper som används i dessa variationsövningar och inom hela retoriken. Den första innebär att man försöker utveckla satser eller uttryck på ett sätt så att satserna blir rikare och får en

mer konstfull form, vilket kallas *amplificatio* och syftar till utvidgning och förstoring.

Möjligheten finns också att gå en annan väg, där man gör motsatsen och förkortar och pressar samman de språkliga uttrycken. Båda fallen kan verka lika fångslande för åhörarna. En förutsättning för att båda stilarna ska fungera är att talaren besitter ett rikt ordförråd, först då kan de mest exakta och uttrycksfulla orden väljas ut i det rätta sammanhanget. Redan genom ordvalet kan man därför styra människors tankar och känslor (Johannesson 1998: 168 f.).

I analysen kommer denna del att beröra meningsfulla och värdeladdade ord som har stor betydelse i formuleringar av SD:s politiska texter.

2.4 Anti-etablissemangsstrategin

Detta är en populistisk strategi som partier använder sig av för att skapa en bild av att vara i opposition till hela det politiska etablissemanget. Det är samtidigt viktigt att inte framstå som anti-demokratisk eller för extrem som politiskt parti.

Ett lämpligt sätt att ta avstånd från de etablerade partierna, d.v.s. regeringspartierna och de ”vanliga” oppositionspartierna, är att förneka den pluralitet av politiska inriktningar som de olika partierna representerar genom att hävda att de tillhör samma homogena politiska klass. De populistiska partierna påstår att skillnaderna mellan regeringen och den etablerade oppositionen är obetydligt små. De etablerade politiska partierna beskylls ofta för att ha stulit makten av folket och de populistiska partierna menar att det behövs ett nytt parti som utgår från folkets vilja och intresse.

På detta sätt framstår partiet som det enda egentliga alternativet till etablissemanget. Risken finns att partierna upplevs som politiskt extrema eller anti-demokratiska, vilket avsevärt försämrar möjligheterna till att bli valda då de anses vara illegitima av väljarna i de västeuropeiska länderna. Denna del av anti-etablissemangsstrategin anses vara viktigare för partier som har uppstått ur den utomparlamentariska extremhögern som t.ex. Sverigedemokraterna. Partierna kan ha stora problem med att få bort stämpeln som anti-demokratisk och blir marginaliserade innan de får en mer respektabel framtoning (Rydgren 2004: 22 f.).

Det är lämpligt att utnyttja den aktuella teorin i denna retoriska studie, eftersom det är kunskapen om retoriken som ger möjlighet att analysera SD:s texter utifrån detta perspektiv.

3 Sverigedemokraternas retorik

I detta kapitel kommer jag att applicera den klassiska retoriken och anti-etablissemangsteorin på material producerat av Sverigedemokraterna, semiotiken fungerar däremot enbart som ett ramverk för vad som kan analyseras. Avsikten är att analysen ska ligga till grund för att besvara frågeställningen hur Sverigedemokraterna använder sig av retorikkonsten i sin utformning av sina åsikter. Analysen av Sverigedemokraternas retorik kommer att bestå av tre delar.

Till att börja med ska hur väl de utnyttjar dispositionens konst i sina texter undersökas. När dessa texter analyseras fristående ur ett disponeringsperspektiv kommer också betydelsefulla ord och anti-etablissemangsstrategin att ingå. Därefter ska utvalda ord som SD använder undersökas mer specifikt genom att tydliggöra dess innebörd. I den andra delen kommer bilder som partiet har publicerat, bl.a. deras partisymbol, att analyseras. I den delen kommer också en bild att analyseras utifrån de retoriska begreppen *ethos*, *pathos* och *logos*. På samma sätt som orden analyserades mer ingående kommer även den tredje delen att gå djupare, då i undersökningen av olika tecken på anti-etablissemangsstrategin, i motioner och bloggar som inte tidigare har använts i analysen.

3.1 SD:s användning av klassisk retorik

Denna del kommer att inbegripa analysen av fyra motioner och bloggar som är införskaffade från kommunfullmäktige på respektive ort, samt deras hemsida. Texterna är författade av ledande personer i det Sverigedemokratiska partiet och av folkvalda kommunledamöter.

3.1.1 Jimmie Åkessons blogg om Göran Persson

Till att börja med kommer den första analysen att bestå av SD:s partiledare Jimmie Åkessons blogg som kommenterar den omtalade dokumentären om Göran Persson, publicerad 2007-03-26.

Den klassiska retorikens disposition av en text består inledningsvis av *exordium*, vars främsta uppgift är att vinna publikens intresse (Johannesson 1998: 66). Redan titeln; *Dokusåpa Persson* gör det intressant av olika skäl, dels eftersom den berör något aktuellt som nämnts i media, dels syftar titeln med användning av ordet *dokusåpa* och dess associationer på ett avståndstagande och förakt mot

etablissemang. Föraktet går i enlighet med anti-etablissemangsstrategin, där SD försöker framstå som ett tydligare och ärligare parti genom att misskreditera etablerade partier eller ledande personer (Rydal 2004: 22 f.). Inledningen antyder och förbereder åhörarna på vad motionen fortsättningsvis ska handla om, nämligen ett fördömande av de etablerade politikerna. Intresset bibehålls också till viss del då det kan vara intressant att se i vilken riktning Åkesson vill föra sitt resonemang angående dokumentären.

Direkt i första meningen av det som borde vara *narratio*, vilket ska ge en klar och sannolik berättelse, uttrycker han klart och tydligt vad han antydde i *exordium*, vilket är hans förakt och starka ogillande av den förre statsministern (Johannesson 1998: 66 f.). Tveklösheten ökar genom att använda ord som "självgod" och "överlägsna" i hans personbeskrivning av Göran Persson. På grund av den direkthet som Jimmie Åkesson använder sig av då han lägger fram ett sådant omdöme verkar det som han hoppar över *narratio*, vilket går i strid med den klassiska retoriken. Anledningen kan vara att texten är skriven främst för Sverigedemokraternas egna medlemmar, och därmed inte behöver anses vara så kontroversiell, vilket gör det möjligt för partiledaren att vara mer direkt i sitt framförande. I textens inledning framställer han sig själv som en slags budbärare av sanningen, genom att uttrycka sig som han vore objektiv när han bevitnar händelsen och beskriver det hela som "komiskt".

Nästa del är lämpligen *Propositio*, där yrkandet och möjligtvis dispositionen av återstående tal ska ta plats (Johannesson 1998: 67). Yrkandet gör han redan i inledningen då han försöker lägga fram en bild av hur korrupt och falsk den inrikespolitiska sfären och därmed Göran Persson är, medan SD står som hederliga åskådare och bevitnar detta förfall. I denna del kan det också ingå en disposition, vilket inte går att finna i texten.

Textens viktigaste del är argumentationen, *argumentatio*. Den ska helst innefatta argument som bevisar tesen och ett motbevisande av de befintliga invändningarna (Johannesson 1998: 67 f.). Här inleder Åkesson med att paradoxalt uttrycka sig som att ingen skada är skedd, vilket möjligtvis kan ses som det enda vederläggandet av kritiken, för att i nästa mening poängtera vikten av Perssons agerande och dokumentären. Fortsättningsvis lämnar han Persson därefter för att fokusera kritiskt på den andre parten i dokumentärserien, d.v.s. Erik Fichtelius. Bekräftandet av tesen att det finns all anledning att förakta etablissemang inleds med frasen "medans paret Persson-Fichtelius mumsat lökpaj på Harpsund har vi upplevt tre riksdagsval, två EU-val och en folkomröstning". Följaktligen vill Åkesson framställa den styrande makten som korrumpad och passiv gällande Sveriges framtid, vilket gör toppolitikerna till en tvivelaktig skara ledare i texten. I Åkessons framställning av ledarna verkar det som de mycket väl kunde ha stulit makten av folket och är överensstämmande med anti-etablissemangsstrategin.

Den sista delen i en disposition är *conclusio*, som bör sammanfatta de viktigaste teserna och argumenten (Johannesson 1998: 68).

Här framkommer Jimmie Åkessons verkliga syfte med att kommentera dokumentären, vilket var att betona stängningen av SD:s hemsida som berördes i programmet. Anledningen till att han betonar nedstängningen är att det bekräftar och kryddar hans tes om Persson och Fichtelius moraliska fördärv.

Med lite god vilja går det att se en koppling i texten, även om det finns brister främst i klarheten i Åkessons yrkande och i hans ovilja att använda någon disposition. Den sista meningen i texten vållar dock lite konfunderingar "Låt oss hoppas att Fichtelius verkligen är detta unikum han själv påstår...", då denna mening inte har något direkt samband. Främst eftersom Åkesson återger Fichtelius kommentar om dokumentären som unik, vilket inte är Fichtelius omdöme av sig själv som partiledaren påstår. Sedan grundar sig också frågetecknen i varför SD:s partiledare hoppas att Fichtelius är ett unikum, speciellt när det tydligt finns ett starkt ogillande av honom, vilket inte framgår på något sätt i texten.

3.1.2 Motion till Karlskrona kommunfullmäktige

I denna del kommer underlaget att bestå av en motion som lämnades in 2002-11-28 till Karlskrona kommunfullmäktige och som berör "repatrieringen av icke-skyddsbehövande" och är författad av Richard Jomshof, Frank Alsén och Otto Grandin.

I den intresseväckande inledningen, *exordium*, antyder SD vad texten ska handla om och skapar ett visst intresse med den givna situationen, samt med titeln som nämns ovan. Det som drar till sig uppmärksamhet och intresse är främst användningen av ordet *repatriera*, vilket inte kan anses vara ett av de mest använda orden i det svenska språket. Enligt Bonniers svenska ordbok betyder ordet: "återföra krigsfångar till deras land". Eftersom motionen syftar till "att hjälpa icke-skyddsbehövande personer tillbaka till sina hemländer", är det remarkabelt att använda ett ord med en sådan innebörd. Det måste då finnas en klar anledning till att de då väljer att använda ett sådant uppseendeväckande ord, vilket också ger utrymme för tolkningsmöjligheter.

I boken "Sverigedemokraterna från insidan" bekräftas resonemanget av ett tidigare toppnamn inom SD, Tommy Funebo, som menar på att det råder delade meningar angående ordets tolkning. Det ger frihet att tolka "dels som att varena jävel ska ut samtidigt som det faktiskt inte behöver innebära något folkrättsstridigt". Funebo påstår att ordet fungerar som en konfliktlösning för att ena radikaler och de som internt kallas liberaler. Använder de ordet *repatriera* blir alla nöjda, så länge man inte går in på ordet i detalj och analyserar dess faktiska betydelse (Slätt 2004: 16 f.). Detta är ett tydligt exempel på den tvetydighet som finns i Sverigedemokraternas retorik och antyder att motionen har ett annat syfte än det som anges vid yrkandet. Att använda en sådan bredd i retoriken kan också

vara en strategi för att locka väljare, vilka på så sätt kan göra egna tolkningar som de finner tilltalande.

Enligt dispositionens konst är *narratio* en viktig del för att åhörarna ska uppleva det som en sannolik berättelse. Denna del borde komma som den andra delen i dispositionen, men här kommer den inte förrän efter argumenteringen, som nummer fyra. Detta får förödande effekt för deras argumentering (som behandlas nedan). Men när väl *narratio* börjar upplevs textens formuleringar som mildare och till viss del också mer förtroendeskapande än *exordium* och *argumentatio*, men på grund av placeringen är skadan redan skedd och det går inte att återvinna läsarens förtroende.

Propositio är en viktig del och syftar till att yrkandet i texten, detta görs inte förrän i den sista delen och är självklar eftersom en motion är utformad på detta sätt.

Textens huvuddel är *argumentatio* som bl.a. ska bevisa tesen. Som tidigare nämnts är denna del problematisk då författarna placerar den så pass tidigt och inte utnyttjar den retoriska konsten till fullo, vilket innebär att argumenten inte blir tillräckligt underbyggda. Samtidigt är flera av argumenten väldigt tunna och baseras på slutsatser som i högsta grad kan ifrågasättas. Att ”massinvandring skapar en plattform för nationell såväl som internationell brottslighet och terrorism” kan inte anses vara en bekräftad konsekvens av massinvandring. De argumenterar också för att Sveriges ekonomi och välfärdssystem är på väg mot ”totalt haveri”. Detta kan anses vara starkt uttryckt, men även direkt felaktigt, då deras bild av det ekonomiska läget är nästintill motsatt den generella uppfattningen av den svenska ekonomin. Vad de baserar sin bedömning av Sveriges ekonomi på är också oklar. En anledning till att beskriva den svenska ekonomin på detta sätt är, som i många av SD:s texter, att länka ihop invandringen och den påstådda nergången i ekonomin för att bekräfta deras tes.

Den sammanfattande sista delen bestående av *conclusio* anses det inte enligt dispositionens konst vara lämpligt att placera nya argument, vilket författarna gör. De syftar till FN:s flyktingorgan UNHCR:s positiva inställning till *repatriering*. Författarna ger dock inte ett bra exempel på vilket sätt flyktingorganet är positiva, utan de nämner bara att politiken ska vara: ”proactive, homeland-oriented and holistic”. Detta får anses vara en mager och relativt intetsägande sammanfattning av flyktingorganets inställning att med tre ord beskriva vad UNHCR står. Beskrivningen av deras positiva hållning i frågan är i och för sig i enlighet med SD:s inställning och rättfärdigar på så sätt sitt argument. På liknande sätt utnyttjar de också statens offentliga utredningar (SOU) i sina argument.

Texten största problem är att dispositionen inte är till sin fördel, hade författarna använt sig mer av retoriken hade motionen kunnat bli strukturellt bättre. Det är dock inte troligt att de hade kunnat skapa ett sådant förtroende med

hjälp av dispositionen så att de trubbiga argumenten hade köpts av läsaren, om dessa inte hade tillhört den trogna skaran av anhängare till partiet.

3.1.3 Blogg från SD:s hemsida

Denna tredje analys kommer att bestå av David Kronlids blogg från 2007-02-16. Kronlid är ledamot för SD i landstingsfullmäktige i Örebro och texten tituleras ”Kulturchock Örebro!”.

I den inledande *exordium* är tanken att intresse ska väckas och åhörarna eller läsarna ska förberedas på kommande tankar och känslor (Johannesson 1998: 65). Kronlid skapar inledningsvis ett visst intresse hos läsaren då han stipulerar länken mellan hög kriminalitet, arbetslöshet, sociala problem och invandring, samt den uppseendeväckande titeln som aviserar vad texten ska handla om.

Den följande delen *narratio* borde vara sannolik och tydlig (Johannesson 1998: 66). Här berättar Kronlid om en bild som kan tänkas vara sannolik, om hans egna upplevelser av att komma tillbaka till Sverige från biståndsarbete och upptäcka ett främmande land. Genom att använda specifika ord ger det berättelsen en viss karaktär, att beskriva sin hemkomst till Sverige som att ”återvända till civilisationen”, tyder på att han inte anser landet han arbetade i som civiliserat. Att benämna Sverige som *civiliserat* kan han fortsättningsvis utnyttja i sitt resonemang, genom att argumentera för att Sveriges förfall som civilisation sker på grund av invandringen.

Texten är uppbyggd på ett sådant sätt att presentationen av tesen, *propositio* och *argumentatio* integreras i samma del. I detta avsnitt spinner han vidare på samma resonemang då han med föraktfull förvåning konstaterar att han inte är i Sverige utan har hamnat i Mellanöstern. Kronlids syn på andra kulturer framgår inte mer än att han förargat bekräftar att ”det var vanligare att höra arabiska, persiska, somaliska eller kurdiska än svenska” på bussen i Örebro. Genom detta yrkande underblåser han argument som försöker påvisa att invandrarna inte hör hemma i Sverige på grund av deras karaktär. Detta blir tydligt då han hävdar att kvinnorna han såg på stan med slöja, var ”kvinnor som uppenbarligen inte hade någon avsikt att få jobb”. I den fortsatta argumenteringen nämner han att Sverige inte längre är svenskt och anspelar på en slags rotlöshet i sitt eget land, vilket säkert kan uppfattas som ett hotfullt tillstånd i dagens Sverige.

Yrkandet han gör i texten framkommer inte speciellt tydligt förrän mot slutet då han gör en osammanhängande och grundlös koppling till sin argumentering. Genom att använda argument som att de civiliserade länderna förstörs ”genom storskalig invandring ifrån länder där folk är våldsbenägna, utbildade, eller arbetskygga”, yrkar han på att invandring inte löser problemen i världen. Kopplingen mellan argument och yrkande blir som tillsynes obefintlig, vilket knappast är en fördel för textens syfte. Det finns dock argument och yrkande som

kan kopplas samman. Men argumenten är svaga och generaliserande då det inte finns några belägg för att dra slutsatsen att särskilda länders invånare är ”våldsbenägna” eller ”outbildade”, samt att konstatera att ”inte blir världen bättre av invandring”. På grund av dåligt understödda argument och yrkande blir meningen med texten förvirrande.

Textens avslutande och sammanfattande del *conclusio*, är inte en sammanfattande del av Kronlids teser och argument. Här framkommer istället ett nytt resonemang om hur det hade blivit om Sverige hade tagit emot hundra miljoner invandrare per år. Detta används för att tillbakavisa den möjliga kritik som SD har fått för sin invandringspolitik, men detta ska presenteras under *argumentatio*, vilket författaren inte gör. Ett sådant argument passar således inte in i *conclusio* och är en av faktorerna som leder till en otydlig argumentering.

Sättet David Kronlid disponerar sin text på är inte helt adekvat för att nå fram med sitt budskap, och tyvärr fungerar inte texten bra utan hållbara argument. Men enligt Hägg är varje argument bättre än inget alls, eftersom sympatisören bara behöver ett skäl för att köpa resonemanget (1998: 61). Detta kan mycket väl vara fallet då texten är hämtad från SD:s hemsida och främst riktar sig till sympatisörer, vilket gör publiken mindre svårflörtad och därmed får skäl att stödja Kronlids resonemang. På grund av textens bristande struktur kan det dock vara svårsålt även till SD:s anhängare.

3.1.4 Motion till Lomma-Bjärreds kommun

Motionen behandlar mottagandet av invandrare till den aktuella kommunen och lämnades in 2007-02-22, författarna är Jan Johnson och Peter Matiasson.

Tanken med *exordium* är att det ska väcka ett intresse för vad talaren säger och antyda vad texten kommer att handla om (Johannesson 1998: 65). Författarna inleder med att försöka bringa klarhet i ett område som de anser vara förvirrande och problematiskt, nämligen flyktingfrågan. När de presenterar problemet använder de statistik från SCB, troligtvis för att öka förankringen i verkligheten, vilket inte blir speciellt engagerande, men de förbereder läsaren på vad texten ska handla om.

I den följande *narratio* ska berättelsen vara klar och tydlig, samt upplevas som sannolik (Johannesson 1998: 66). De beskriver i denna del en berättelse som kan upplevas som sannolik. Beskrivningen och deras resonemang baseras dock på otydliga slutsatser, vilket kan ses i att ”upprätthålla en godtagbar levnadsnivå för alla dessa icke-flyktingar” resulterar i att det ”drabbar naturligtvis mest våra utsatta grupper som pensionärer och ungdomar”. På ytan kan de båda påståendena se ut som att de är gångbara och har giltiga slutsatser, men de använder inte några tydliga bevis för att understödja att så var fallet.

Eftersom materialet är en motion är det naturligt att yrkandet *propositio* kommer som sista del. Det hade dock varit positivt för texten om en mindre presentation av tesen hade gjorts tidigare, så läsaren hade blivit medveten om motionens syfte. Detta framkommer inte tillräckligt tydligt förrän i slutet, vilket gör att läsaren blir osäker vad författarna vill åstadkomma med texten.

Det går inte att tydligt urskilja *argumentatio* eftersom det till viss del integreras i *narratio*. Samtidigt presenterar Jan Johnson och Peter Matiasson inga traditionella argument, utan bara retoriska frågor till kommunen. Men frågorna fungerar till viss del som argument då de poängterar olika situationer som författarna anser är felaktiga och som de sammanbinder med kommunens mottagande av invandrare. Typen av frågor som ställs är ”Finns det plötsligt bostäder och lågstadieplatser i kommunen, när vi har i årtals väntat i kommunens bostadskö?”. Detta ser de som ett argument att sluta ta emot invandrare. I deras misstro mot vilka som kommer hit vill de enbart ha hit flyktingar ”i ordets rätta bemärkelse”. Försättningsvis blir frågorna av samma typ löjeväckande, speciellt frågor om de barn som anländer hit och ”varför verkar det vara uteslutande unga män, inte sällan med mustasch eller skägg. Är de verkligen barn?”. Att använda sådana argument för att underbygga sin tes kan verka tämligen svaga och oklara, men de försöker att öka misstron och betona den ekonomiska osäkerheten som ett resultat av vilka som anländer. Samtidigt är det enligt Göran Hägg bättre att ha något argument än inget alls, vilket är fallet då Johnson och Matiasson använder ogrundade argument (1998: 59-61).

I den avslutande delen, *conclusio*, är tanken att ge läsaren eller åhöraren en sammanfattning av de viktigaste argumenten, samt göra en sista kraftansträngning för att övertyga publiken (Johannesson 1998: 68). Bortsett från det självklara yrkandet i motionens avslutande del, ställer författarna en sista fråga till kommunens invånare om kostnaden för mottagandet av invandrare. Detta kan anses vara retoriskt lämpligt eftersom det syftar till att sammanfatta deras budskap rörande deras oro för anhörighetsinvandringen. Helheten på avslutningen fungerar dock inte speciellt bra och är inte övertygande, risken är större att en viss skepsis breder ut sig hos läsaren.

I yrkandet vill författarna ha svar på alla de frågor de har ställt i motionen och de anser att en folkomröstning rörande *invandringsförslaget* ska ge svar på frågorna. Det framkommer inte på något sätt hur de kommer att få svar på sina frågor genom ett referendum, de nämner samtidigt att det ska gälla ett förslag som de inte har presenterat i motionen. Detta är två otydliga delar med lösa trådar i det bakomliggande resonemanget. Trots detta lyckas författarna till viss del formulera sig på ett sätt i *propositio* där det stämmer överens med de övriga delarna av motionen. Samtidigt bör det också nämnas att denna del består av två meningar, vilket inte borde vara några problem att få att överrensstämma.

Motionen i sin helhet lyckas inte ge ett bra intryck, det finns frågor som är påstående med frågetecken, korta resonemang som är ofullständiga och inte sätts i

ett sammanhang. Detta ger en ryckig och disharmonisk text som inte utnyttjar retoriken på bästa sätt, vilket leder till att läsaren inte blir speciellt övertygad utan snarare fientlig till textens budskap. Den illvilliga attityden över de ogrundade slutsatserna uppstår då författarna har försökt använda dem i övertygandet som klara bevis för sin tes (Johannesson 1998: 68). Det bör även här poängteras att om åhörarna eller läsaren sympatiserar med resonemanget kommer de också att stödja det oavsett argument, hur som helst kan Johnson och Matiassons resonemang vara lite för magstarkt och otydligt till och med för de trognaste anhängare (Hägg 1998: 59-61).

3.1.5 Användningen av värdeladdade ord

I ett författande av en retoriskt korrekt text innebär valet av de mest exakta och uttrycksfulla orden för det rätta sammanhanget en stor del. Orden skapar den nödvändiga dynamiken i texten som behövs för att styra människors tankar och känslor (Johannesson 1998: 168 f.). Genom att titta på enskilda ord som Sverigedemokraterna har valt kan man få en tydligare uppfattning om användningen av retorik och få en bild av vad de representerar för politik. I analysen av dispositionen har några ord undersökts, men här kommer de orden inte att tas upp på nytt, utan nya ord och begrepp från nya texter kommer att undersökas.

Till att börja med använder SD ordet ”pietetsfullt” i en av sina motioner till Karlskrona kommun under 2007 för att de vill att en kiosk ska renoveras på ett sådant sätt (Stålborg, Alf). Ordet kommer från *pietet* som betyder vördnad eller hänsyn till traditioner. Ordet används inte speciellt ofta och får därmed en helt annan uppmärksamhet av läsaren. Motivet bakom valet framkommer tydligt om man kopplar ihop SD:s slagord ”trygghet och tradition” med ordet ”pietetsfullt”, tradition är då den gemensamma länken. Retoriken som ligger till grund för att använda ett sådant ord, innebär också att deras politik skiner igenom, eftersom de har valt ett ovanligt, men specifikt ord för att förklara sin bild av renoveringen av kiosken. Nyttjandet av ordet får också betydelse då det symboliserar en viss vokabulär kunskap och ger större utrymme för tolkning för partiets sympatisörer.

Det finns också en möjlighet att mynta egna begrepp för att verkligen få fram en tydlig bild av en situation som uppfattas som upprörande eller felaktig. Så är fallet i en motion från 2003 av Thord Lindholm, Svenny Håkansson, Mavi Svärd och Kurt Andersson. De använder två ord som bildar ett begrepp och får en ny innebörd när de länkas samman, som t.ex. ”kulturellt förtryck” eller ”extremreligiös klädsel”. Genom att uttrycka sig med sådana begrepp framkommer deras åsikter tydligare i texten, när de syftar på ”kulturellt förtryck” menar de givetvis inte den svenska kulturen utan automatiskt den muslimska. Dessa begrepp är ovanliga i det svenska språket, vilket kan vara hela poängen med att konstruera dem då begreppen kommer att förknippas med något främmande och okänt. Sverigedemokraterna spelar då på en känsla av rädsla hos människor, som

de tydliggör genom att använda eller snarare mynta dessa begrepp. Begreppens innebörd och författarens intentioner blir dock desto tydligare när de kläs med en viss retorik i en text.

Liknande sammankoppling av ord kan ske för att skapa en tydlig och gemensam bild av händelsen när begrepp som ”förödande mångkulturalism” och ”muslimskt åsiktsförtryck” används. Genom att länka samman ett negativt laddat ord med ett neutralt, blir ordets hela innebörd negativ, ovanstående ord är svårt att uppfatta som positiva. Det är en effektiv metod som SD ofta använder sig av, de binder samman ord som de anser vara negativa t.ex. *mångkulturalism*, med ord som generellt upplevs som negativa t.ex. *förödande*. Dessa ord är hämtade från Richard Jomshofs blogg och publicerades 2007-02-03.

I en blogg av Richard Jomshof 2007 nämner Sverigedemokraterna ”anstormningen av asylsökande”. Användningen av ordet *asylsökande* i detta sammanhang får definitivt en negativ laddning. Det är en beskrivning av situationen som skulle få vem som helst att reagera, vilket troligtvis också är poängen. Att använda ordet *anstormningen* skapar en större effekt och leder associationerna vidare till att det innebär ett fientligt angrepp på Sverige, vilket skapar en rädsla över det påstått ofantliga och skadliga antal människor som anländer till landet. Samtidigt med en sådan bild av invandringen sparkar de liv i sina egna påståenden och de konsekvenser invandringen för med sig. De skapar en egen uppfattning av verkligheten genom att använda ord som beskriver en verklighet där deras egen politik är lösningen, på så sätt föder de sina egna argument.

”Massinvandring” är ett annat ord som SD använder i en motion till Karlskrona kommun 2002 och som är intressant att reflektera över. Att invandringen skulle ligga på en nivå av den digniteten stipulerar snabbt partiets position i den frågan, då de anser att invandringen är överdriven. Ordet syftar till att invandringen är så pass enorm att inga normala åtgärder hjälper, utan SD:s politik är det enda alternativet för att hindra denna upplevt stora massa som anländer till Sverige. Genom att använda begreppet spelar de vidare på en illusion om det politiska läget i Sverige som de anser bli värre av invandring.

3.2 Retoriken i bilder

Bilder har en stor betydelse när ett budskap ska levereras, de utgör en lika stor del av retoriken som text och tal. Samtidigt måste retoriken i texten stämma överens med texten i bilderna, för att det ska bli trovärdigt. I denna del kommer bilder som publicerats på Sverigedemokraternas hemsida samt deras förändring av partisymbolen att analyseras. Genom att använda semiotiken som grund ges en möjlighet att analysera bilder även utifrån ett retoriskt perspektiv.

Tanken är att i denna del undersöka vad SD vill förmedla med de bilder de publicerar, är framställningen positiv eller negativ och vad har de valt att ta med i bilden. Med andra ord hur de med hjälp av retoriken utformar bilder och hur väl den överrensstämmer med retoriken i texter.

3.2.1 Sverigedemokraternas förändring av partisymbolen

Partisymbolen är troligtvis en av de viktigaste bilder ett parti sänder ut, eftersom det är den bilden som partiet ständigt kommer att förknippas med. Sverigedemokraterna hade tidigare en brinnande fackla som visas i bild 2, men ersatte den under 2006 med en blåsippa, i bild 1.

I de framgångar partiet har skördat under senare tid, spelar troligtvis deras profilering roll. Genom att utnyttja retoriken i sitt språk och i sin utformning av bilder får allmänheten en annan uppfattning om dem. Att de då förändrar partisymbolen måste vara en naturlig del i processen att förändra även deras retorik genom bilder.

Bild 1

Bild 2

Förändringen av deras partisymbol, från fackla till blåsippa, bör starkt poängteras. Den brinnande facklan, där elden är symboliskt utformad som den svenska flaggan, leder associationerna till kamp och en uppmaning till strid. Striden skulle därmed utkämpas för den svenska fanan och vad den representerar, vilket i detta avseende främst är svenskheten. Sverigedemokraternas användning av den svenska fanan går att dra paralleller till Tyskland under andra världskriget och landets användning av den nazistiska fanan. Fanan betraktas traditionellt som den förnämsta av alla tecken på krigsfältet. Det är tack vare fanan som det omedelbart går att identifiera vän eller fiende. Det har alltid stått ett ärorikt skimmer kring fanbäraren, vilket anses vara ett hedersuppdrag (Nordström 1986: 46).

Partisymbolen indikerar att SD betraktar sig själva som att de har tagit på sig den hedersamma rollen som fanbärare och ansvaret för att fanans ära ska upprätthållas. Partisymbolen fungerar likt fanan som en indikation på vem som är anhängare respektive motståndare. Människors positiva associationer som de generellt upplever i samband med fanor utnyttjades starkt under nazitiden (Nordström 1986: 48). Detta kan också ha legat bakom valet av den flammande fanan, för att sedan styra människors positiva inställning åt att det skulle gälla den svenska fanan.

Facklan anses och uppfattas som mer fientlig och negativ än en blomma som partisymbol, vilken kan verka mer harmlös än den brinnande facklan. Något som också framkommer av bilden är hur facklan hålls av en anonym uppsträckt hand. På så sätt förknippas facklan med en tågande folkmassa bärande på sina facklor. Folket demonstrerar då mot det underläge i samhället de anser sig befinna sig i och söker därför radikala förändringar i den dominerande politiken i landet. Således representerar den brinnande facklan folkets vilja och dess kamp mot etablissemangen.

Blåsippan representerar i detta avseende motsatsen, blomman symboliserar en mer långsam politisk process än facklan, vilket kan vara ett led i Sverigedemokraternas utveckling för att förknippas som ett mer demokratiskt parti än tidigare. Sättet de kommunicerar med bilder och språk genom att utnyttja retoriska medel kan därför länkas ihop, vilket betyder att bilden av partiet blir mer positivt och de anses vara ett normaliserat politiskt parti. Att blåsippan är en vårbomma har också betydelse då människor associerar blomman med något vackert och positivt som träder fram efter vinterns mörka och kalla tid. Med en sådan association av symbolen är det möjligt att partiet vill dra en parallell gällande dess betydelse till den svenska politiken, där blåsippan liksom SD symboliserar något nytt, hoppfullt och efterlängt.

Att partiet numera har en blomma som politisk symbol kan ses som en självklar del för att positionera sig som ett moget och seriöst parti. Kopplingen blir tydlig då alla riksdagens partier förutom Moderaterna har en blomma eller växt. Deras framställning blir dock paradoxal då de vill bli ett parti som alla andra, men samtidigt ta avstånd från etablissemangen som de så starkt kritiserar. I detta fall lyckas inte deras bilder och språk retoriskt överensstämma, vilket kan vara en betydande faktor som spelar in i deras framgång som avgörs av hur folk uppfattar partiet. Men i övrigt är deras användning av den språkliga och bildliga retoriken i en inledande process en förutsättning för att partiet i framtiden ska uttrycka sig som erfarna politiker i debattsammanhang och i deras formulering av budskapet. Det större utnyttjandet av retorik och ett byte till en blåsippa kan då länkas samman i ett led för att allmänheten ska få en likartad syn av partiet både språkligt och bildligt.

3.2.2 Bilder publicerade av Sverigedemokraterna

Partiet förmedlar även andra bilder som kan verka för partiets nya retorik, som i en ansiktsbild (bild 3) föreställande partiledarna för Socialdemokraterna, Mona Sahlin och Sverigedemokraterna, Jimmie Åkesson med respektive partisymbol inflikad. På vilket sätt SD framställer respektive person är värt att undersöka.

Bild 3

På den ena bilden framställer de Mona Sahlin med cigarett i munnen och mörka solglasögon, medan Åkesson på den andra bilden ser ut som en traditionell politiker med mikrofonen i närheten och troligtvis en vit skjorta med kavaj.

Att Sverigedemokraterna framställer en av sina motståndare på detta sätt är inte överraskande. I bilden finns tecken som tyder på anti-etablissemangsstrategin, då SD framställer en bild av ett toppnamn inom den etablerade politiken på ett tvivelaktigt sätt. I kontrast till Sahlin på bild 3 framställs Jimmie Åkesson som positiv. Cigaretten och dess associationer spelar en stor roll i sammanhanget, rökning är sällan ansett som något positivt, utan något smutsigt och oförståndigt. Genom att välja en sådan bild på den nya partiledaren ifrågasätter SD Sahlins omdöme och de vill därmed väcka misstanke mot henne och utmåla henne som en tvivelaktig politiker.

De mörka solglasögonen gömmer ögonen som ofta associeras med förtroendeskapande genom att rikta blicken åt personen som tilltalas. I bild 3 skyls Sahlins ögon samtidigt som blicken riktas åt ett annat håll, Åkessons ögon syns däremot tydligt genom glasögonen och blicken är mer centrerad mot betraktaren. Då ögonen döljs ges bäraren av solglasögonen en negativ framtoning av nästan kriminell karaktär. Att framställa Sahlin som en tjuv kan även det undergräva hennes förtroende som politiker. Detta kan ses som ett led i anti-etablissemangsstrategin då partier som Sverigedemokraterna ofta beskyller de etablerade politiska partierna för att ha stulit makten av folket (Rydgren 2004: 22 f.).

3.2.3 Ethos, pathos och logos i bild 3

I bilden av Sahlin och Åkesson väcker cigaretten och solglasögonen tydliga känslor, *pathos*, hos betraktaren. Men i bilden framstår de också som jämställda politiker och det är dem som är alternativerna i svensk politik. I betraktandet av bilden spelar det yttre en betydande roll för politikerna när det gäller att vinna människors förtroende. På grund av det yttre har Åkesson en fördel som gestaltas med bl.a. ett starkare ljus än Sahlin. Samtidigt har de mänskliga behoven en stor betydelse i bilders utnyttjande av hopp och fruktan och försöker erbjuda en lösning på situationen (Carlsson och Koppfeldt 2001: 74). På så sätt framställs Åkesson hoppfullt som lösningen på en hotfull situation, som Sahlin representerar.

Det kan däremot uppstå en del problem i förtroendeskapandet, då det är högst diskutabelt om bilden är trovärdig, *ethos*. Kontrasten mellan de båda partiledarna

blir för stor och det blir för tydligt hur avsändaren, SD, vill att betraktaren ska tolka bilden. Intentionen med bilden får således inte önskad effekt och blir därför till stor del överdriven och komisk.

Det är inte helt tydligt vad som ska analyseras i en bild utifrån ett *logos*-perspektiv, men utgår man ifrån vad ordet betyder, d.v.s. ”argument” eller ”tanke” underlättar det. Det kan innebära att avsändaren presenterar någon form av fakta och därmed låter man läsaren själv dra sina egna slutsatser (Carlsson och Koppfeldt 2001: 67-77). I detta fall är det egentligen bara partisymbolen som fungerar som fakta. Närvaron och placeringen av symbolen meddelar att detta är två alternativ inom den svenska politiken, det är upp till väljaren att dra sina egna slutsatser om vem som är lämpligast. Den ena är en kedjerökande, kriminell typ och den andre är en rättskaffens man som är en hårt arbetande politiker, vilket är precis så Sverigedemokraterna vill att folk ska uppfatta bilden.

3.3 Anti-etablissemangsstrategin i texter

I Sverigedemokraternas texter finns ofta tecken på en fientlighet mot etablissemangen. I denna del kommer analysen att visa på fler exempel som tyder på en sådan inställning.

I en motion till Karlskrona kommun 2006-11-21 av Richard Jomshof diskuteras ett fortsatt flyktingmottagande. Där går de till skarp kritik mot den aktuella invandringspolitiken, som enligt SD har orsakat stora ekonomiska och sociala problem. Föraktet mot etablissemangen uppstår främst när de påstår att Sveriges makthavare har undertryckt folkviljan genom sin invandringspolitik. Detta anser SD resultera i att ungdomar väljer nazismen på grund av sitt missnöje.

Med denna motion och möjligheten att ventilerat sin kritik mot makthavarna, menar de tydligt att det behövs ett nytt parti som utgår från folkets vilja och intresse, vilket då naturligtvis skulle vara Sverigedemokraterna. (Rydgren 2004: 22 f.).

I en av Björn Söders bloggtexter 2007-03-19 diskuterar han valet av Socialdemokraternas nya partiledare Mona Sahlin. Han gör det genom att gratulera SD till ökade framgångar, på grund av det interna missnöje som har riktats mot henne. Söder beskriver nedlåtande hur ”Sahlinskan” ”värderar det mångkulturella samhället högre än både Sverige och svenskarna” och att hon tar ”varje tillfälle i akt att nedvärdera det svenska”. Efter en sådan framställning påstår Björn Söder, som beskriver sig själv som en man av folket, att sånt inte gillas av de svenska väljarna.

Han fortsätter sin beskrivning av Sahlin som ett monster, då hon, enligt Söder, inte lyssnar till kommunerna och svenska folket, utan kör över dem genom att lagstifta. ”Är inte folket medgörligt så får man helt enkelt lagstifta.”, resonerar Söder kring Mona Sahlin. På så sätt klär Söder den nya partiledaren med sina

egna åsikter och försöker därmed skrämja väljarna att rösta på Socialdemokraterna.

Björn Söder agerar enligt anti-etablissemangsstrategin genom att uttrycka att det behövs ett nytt parti som utgår från folkets vilja och intresse (Rydgren 2004: 22 f.). Partiet är givetvis Sverigedemokraterna som i denna beskrivning av sina motståndare framstår som folkets outtalade ledare.

I en annan text som även den är skriven av Björn Söder 2007-05-10, berör han Mikael Wiehes kritiska uttalande om den danska invandringspolitiken. Detta kopplar han samman med Region Skånes vice ordförande Jerker Swansteins omdöme, eftersom det var han som bjöd in den ”avdankade musikern” Wiehe till festen. Genom att beskriva Wiehe som en opålitlig vänsterpolitiker försöker Söder befläcka Swansteins förtroende som politiker. Även om texten är relativt kort framkommer det ändå tydligt ett motstånd riktat mot de etablerade.

Ofta är det enstaka meningar som symboliserar fientligheten mot etablerade politiker. I en motion till Karlskrona kommun 2003-05-08 av Richard Jomshof, yrkas det på att en handlingsplan ska tas fram för att bl.a. förebygga vänsterextremistiskt våld. De menar på att det är ”många politikernas flathet och bristande verklighetsuppfattning skapar en grogrund för dessa grupper”. I texten syftar de inte till sig själva, utan underförstått på etablerade partier och politiker.

De betonar flitigt betydelsen av demokrati, så även i denna text, då de menar att ”aktivt stå upp för de demokratiska värdena och idealen och motverka framtida negativa tendenser i samhället är att stödja detta förslag”. Genom att flitigt nämna demokrati i samband med sin egen politik ökar chansen för att SD:s politik förknippas med den positiva klang som ges av demokrati. Det är samtidigt viktigt att betona demokratin i deras retorik, eftersom de avsevärt skulle försämra möjligheterna till att bli valda då de anses vara illegitima. Enligt Rydgren är detta viktigare för partier som har uppstått ur den utomparlamentariska extremhögern som t.ex. Sverigedemokraterna, eftersom de kan få stora problem att få bort stämpeln som anti-demokratisk och bli marginaliserade innan de får en mer respektabel framtoning (Rydgren 2004: 22 f.).

4 Avslutande diskussion

I denna avslutande del är avsikten att besvara frågeställningen och diskutera Sverigedemokraternas användning av retorik på ett sammanfattande sätt. Frågeställningen som är grunden för uppsatsen är; på vilket sätt använder sig Sverigedemokraterna av retorikkonsten i utformning av sina åsikter? Och kan retoriken då ha varit en faktor som har bidragit till deras framgång?

Sverigedemokraterna är ett parti som använder retorik, liksom alla andra politiska partier. I denna studie som har gjorts tyder resultaten på att även om de använder retoriken, utnyttjar de inte den till fullo. De lyckas inte helt klart med att utnyttja dispositionens konst, vilket hade förbättrat deras texter då strukturen och syftet hade blivit tydligare för läsaren. I många av texterna verkar det som att det inte är meningen att de ska vara tydliga, utan att de föredrar oklarheten så att läsaren inte är helt medveten om vad de säger.

Valet att använda vissa ord bidrar också till en viss otydlighet, detta ger upphov till att tolkningsmöjligheterna ökar. Med studien som grund finns det belägg för att Sverigedemokraternas utformning av sin politik ska vara möjlig att tolka ur ett brett perspektiv. Det bör också nämnas att det råder en skiftande kvalitet på retoriken mellan de ledande personerna i partiet och vissa som representerar dem på kommunal nivå. Det är främst strukturen som är mer skickligt utformad och bitvis argumenten som understöds bättre, även om det också här sker på tvivelaktiga grunder.

Argumenten anses vara en viktig del av retoriken, i många av de fall som studerats har argumenten varit tunna och ogrundade, samt bekräftande av deras egen bild av verkligheten. Enligt Göran Hägg kan det dock vara bättre att ha ett dåligt argument än inget alls, vilket enligt studien verkar vara ett resonemang som Sverigedemokraterna anammar i sin formulering av politiken. Brukandet av dessa argument har de troligtvis också vunnit framgång på, då de ger generella sympatisörer en anledning att stödja dem även i en specifik fråga. Det fattas inte bara argument som baseras på starka grunder, utan bristen på vederläggande av kritik är också obefintlig, vilket påverkar förtroendeskapandet till läsaren.

I analysen av bilder fanns det en klar paradox i den språkliga och bildliga retoriken. I texter förmedlar SD ofta ett starkt kritiserande av etablissemangen och tar starkt avstånd från dem, men i utformningen av sin partisymbol, blåsippan, vill de vara ett parti som alla andra. På liknande sätt i bild 3 fanns tecken på att de ville uppfattas som ett etablerat parti, men ändå ett alternativ till de traditionella partierna som de till viss del likställer sig med. Följaktligen är bilder och texter

inte helt retoriskt överrensstämmande, vilket kan påverka hur partiet uppfattas av allmänheten och deras fortsatta framgång att vinna väljare.

Något som bör poängteras i samband med uppsatsen är att när människor väljer att rösta på ett parti genomför de oftast ingen retorisk analys av partiet, som är fallet i denna studie. Konsekvensen kan bli att de inte upptäcker bristerna i argument och partiets verkliga syfte på samma sätt. I samband med Sverigedemokraternas utnyttjande av retorikkonsten, har detta troligtvis också varit en starkt bidragande faktor till deras framgångar som politiskt parti. De har således lyckats utforma en egen typ av retorik som passar deras politik och deras väljare.

För att förtydliga vad som är signifikant för Sverigedemokraternas retorik är det främst tre faktorer som behöver nämnas. Till att börja med använder de sig av ord som ger möjlighet till en större tolkningsbredd. Det innebär att ett större antal människor får möjlighet att relatera till deras politik och tolka deras budskap på ett högst subjektivt sätt, vilket kan leda till ökade sympatier. Ett annat vanligt element som går att urskilja i deras retorik är sättet de argumenterar på. Sverigedemokraterna använder ofta svaga argument på det sättet att de ofta baseras på uppenbart felaktiga slutsatser, vilket ofta leder till att hela resonemanget inte blir trovärdigt. Avslutningsvis framhåller de allt som oftast missnöjet med det politiska etablissemangets roll, till skillnad från Sverigedemokraterna som framstår som det enda alternativet till den påstått korrupta inrikespolitiken.

5 Referenser

- Carlsson, Anders – Koppfeldt, Thomas, 2001. *Bild och retorik i media*. Helsingborg: Liber AB.
- Heradstveit, Daniel - Bjørge, Tore, 1986. *Politisk retorikk : eit kommunikasjonsteoretisk perspektiv*. Oslo : Norsk utenrikspolitisk institutt.
- Johannesson, Kurt, 1998. *Retorik eller konsten att övertyga*. Stockholm: Norstedt.
- Kjörup, Sören, 2004. *Semiotik*. Lund: Studentlitteratur.
- Malmström Sten – Györki Irene – Sjögren Peter, 1994. *Bonniers Svenska Ordbok*. Sjätte upplagan. Stockholm: Bonnier Alba AB.
- Nordström, Gert Z., 1986. *Påverkan genom bilder*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Rydgren, Jens – Widfelt, Anders, 2004. *Från Le Pen till Pim Fortuyn*. Malmö: Liber AB.
- Sigrell, Anders, 2001. *Att övertyga mellan raderna : en retorisk studie om underförståddheter i modern politisk argumentation*. Åstorp: Rhetor.
- Slätt, Richard (Red.), 2004. *Sverigedemokraterna från insidan*. Stockholm: Expo och Hjalmarson & Högberg Bokförlag AB.

5.1 Primärmaterial

- Johnson, Jan – Matiasson, Peter, 2007. *Mottagandet av invandrare*. Motion till Lomma - Bjärreds kommun
- Jomshof, Richard, 2003. *Förebygga och motverka vänsterextremism och politiskt våld*. Motion till Karlskrona kommun
- Jomshof, Richard, 2006. *Folkomröstning om fortsatt "flykting" mottagande*. Motion till Karlskrona kommun
- Jomshof, Richard, 2007. *Mångkulturalismen ifrågasätts i Australien*.
<http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/2007/03/> Hämtat 2007-04-02
- Jomshof, Richard, 2007. *Anstormningen av asylsökande*.
<http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/2007/02/> Hämtat 2007-04-15
- Jomshof, Richard – Alsén, Frank – Grandin, Otto, 2002. *Repatrieringen av icke-skyddsbehövande*. Motion till Karlskrona kommun
- Kronlid, David, 2007. *Kulturchock Örebro!*
<http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/kronlid/2007/02/> Hämtat 2007-04-15
- Kronlid, David, 2007. *Står koranen över Tysklands lag?*
<http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/kronlid> Hämtat 2007-04-15
- Lindholm, Thord – Håkansson, Svenny – Svärd, Mavi – Andersson Kurt, 2003. *Förbud mot extremreligiös klädsel i skolan*. Motion till Landskrona kommun.

- Stålborg, Alf, 2007. Biljettkiosken i Vämöparken. Motion till Karlskrona kommun.
- Sverigedemokraternas hemsida, 2007. <http://www.Sverigedemokraterna.se>
- Söder, Björn, 2007. *Grattis s till valet av Mona Sahlin, men framförallt grattis sd!* <http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/soder/2007/03/> Hämtat 2007-04-25
- Söder, Björn, 2007. *Pinsamt Wiehe.* <http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/soder> Hämtat 2007-05-16
- Åkesson, Jimmie, 2007. *Dokusåpa Persson.* <http://www.sdkuriren.se/blog/index.php/akesson> Hämtat 2007-03-27